

De grootste sabotagepleger van Amsterdam

GRENSGEVALLEN

Het klinkt als een spannend jongensboek: onbevangen Limburgse tiener gidst in 1936 Duitse communisten over de grens, belandt in een Gestapo-cel en gaat via SS-kazerne en Oostfront naar het verzet in Amsterdam. Daar is hij de moedigste sabotagepleger van de stad volgens zijn verzetskameraden. Maar wie herinnert zich hem eigenlijk? Hein Feller is geen bekende verzetsnaam. Waarom niet?

1,50 gulden per tochtje

De familie Feller woont in 1936 aan de provinciale rijksweg Venlo-Roermond in het grensdorpje Belfeld. Vader August, afkomstig uit het Duitse Viersen, deserteert in 1916 uit het Duitse leger en vestigt zich als timmerman in Limburg. August sympathiseert met de linkse zaak en heeft veel contacten over de grens. Van de nazi's in zijn vaderland moet hij niets hebben. Zijn huis ligt nog geen drie kilometer van de grens en na 1933 komen er regelmatig Duitse communisten over de vloer. De Gestapo in Kaldenkirchen heeft deze smokkellijn met een veilige pleisterplaats aan de Rijksweg Zuid in Belfeld al snel in de smiezen.

Op hun continue reisjes heen en weer tussen Ruhrgebied en Amsterdam vergaderen en overnachten er leden van de Kommunistische Partei Deutschlands. Ze halen bijvoorbeeld blaadjes op in Amsterdam of instructies voor ondergrondse cellen in Duitsland. Dan per trein naar Venlo en per bus naar Belfeld. De KPD'ers steken dan vlak bij de Fellers de Duitse grens over, lopend of fietsend door de bossen. Ook kameraden die plotseling moeten vluchten uit Duitsland, kunnen bij de Fellers terecht. De 18-jarige Hein en zijn broer gidzen af en toe nieuwe passanten, voor 1,50 gulden per tochtje.

Vorbereiding tot hoogverraad

Op zaterdagochtend 29 februari 1936 vertrekt Hein al vroeg richting grens naar Duitsland met ene Hermann uit Krefeld. Het is zijn derde keer. In het bos op Duits grondgebied naderen twee Duitse douaniers op de fiets die 'Halt!' roepen. Hermann gooit meteen zijn aktetas weg en vlucht. Er vallen

schoten, maar Hermann weet Nederlands grondgebied te bereiken, mogelijk getroffen in arm of schouder. Hein Feller blijft verschrikt staan. De tas bevat maar liefst 670 communistische tijdschriftjes op uiterst dun papier met titels als *Rote Fahne – Junge Garde – Gegen Hitlers Diktatur*. Sommige hebben camouflageomslagen met daarop iets als 'Wie unsere Kakteen richtig gepflegt werden müssen'. Hein gaat naar de Gestapocel in Düsseldorf. Zijn familie wordt ingelicht door de marechaussee. Vader August vertelt journalisten dat zijn zoon in z'n eentje op pad was naar familie in Viersen. 'Aan dit verhaal wordt weinig geloof gehecht,' schrijft de *Limburger Koerier*. Op 9 juli 1936 staat Hein voor de rechter in Hamm. Die beschouwt de hulp aan smokkel van dergelijke opruiende geschriften als voorbereiding tot hoogverraad. Hein krijgt drie jaar gevangenisstraf. Februari 1939 verlaat hij de jeugdgevangenis in Wittlich en wordt uitgewezen. Als staatsgevaarlijke mag hij nooit meer zonder toestemming Duitsland in.

**Hein Feller blijft verschrikt staan:
zijn tas bevat maar liefst 670
communistische tijdschriftjes**

Een schot door beide benen

Januari 1940 verhuist de familie vanwege de oorlogsdreiging verder weg van de grens, naar Aarle-Rixtel bij Helmond. Dat helpt niet veel, want ook hier weet de Duitse bezetter dit linkse nest na mei '40 te vinden. August duikt al snel onder in Amsterdam maar wordt in 1943 opgepakt en kort daarna veroordeeld voor hetzelfde vergrijp als zoon Hein zeven jaar eerder. Ook hij krijgt drie jaar en begint een tocht langs verschillende Duitse gevangenis. Hein Feller tracht de Sicherheitspolizei nog te misleiden door zich een paar maanden aan te sluiten

De slagboom tussen Nederland en nazi-Duitsland kon voor de oorlog nog dicht, maar politiek en economie stonden zich daar niet aan. **Jan Brauer** schetst opmerkelijke grensoverschrijdende kwesties en grensgangers in de jaren '30.

bij de nationaalsocialistische splinterpartij NSNAP. Tevergeefs, hij wordt maart 1943 opgepakt en kan kiezen: toetreden tot de Germaansche SS of naar een kamp. Hein kent de Duitse verhoormethoden en is bang om onder druk loslippig te worden over zijn illegale contacten en kiest maar voor de SS. Zo legt Hein de eed af aan de Führer en krijgt hij een pionierstraining in Duitsland en Frankrijk. In januari 1944 vertrekt hij naar het front bij Leningrad. Al na twee dagen krijgt hij een schot door beide benen en moet hij (in Praag) revalideren. Na een kort verlof in Nederland dient hij zich zomer 1944 weer te melden bij zijn legeronderdeel. Maar, zo verklaart hij na de oorlog: 'Toen deserteerde ik en dook ik te Amsterdam onder. Mijn zwager uit Brabant haalde mijn kleren weg en bracht deze uniformkleeding naar een plaats in Noord-Brabant alwaar deze ter beschikking werden gesteld van de illegale (sic) beweging. Ik heb mij in Amsterdam onmiddellijk bij den Raad van Verzet aangesloten en heb vele gevaarlijke baantjes opgeknapt.'

Acculaadstation van de Duitsers de lucht in

Het Amsterdamse verzet kan Fellers wapenkennis uit de SS-opleiding goed gebruiken. Hij is bovendien onverschrokken en geniet aanzien onder de kameraden. Op 23 april 1945 li- quideert de Sicherheitspolizei commandant Durk Wolters van RVV-Sabotagegroep 1 op de Bloemgracht. Hein krijg daarna de leiding van de groep, aldus de instructeur van de RVV-sabota-gegroepen die na de oorlog terugkijkt: 'Ik had Feller inmiddels leeren kennen als een der heldhaftigste leden van alle ploegen tezamen en was door zijn gewezen commandant van zijn verleden in kennis gesteld. Hij was de eenigste persoon der 4 groepen die deskundig was op het gebied van springstoffen. Vanaf den tijd dat hij bij ons opereerde, is er in deze gemeente door zijn toedoen heel wat in de lucht gevlogen zooals transformatorhuisjes, een acculaadstation van de Duitsers aan den Haarlemmerweg alhier, vele in de stad geparkeerde auto's enz. [...] Hij stond dag en nacht klaar, ontbrak nimmer en bezat een groote dosis moed. Kortom gezegd, zonder Feller had

de Raad van Verzet te Amsterdam nooit zoveel succes gehad.' Een kameraad vult aan: 'Van hem kan gezegd worden dat hij de grootste sabotagepleger van Amsterdam geweest is.'

Opgeblazen en bevrijd

Vlak na de bevrijding wordt de familie Feller nogmaals zwaar getroffen. Terwijl vader nog vastzit in Duitsland, wordt Heins broertje Frans een van de slachtoffers van de beruchte schiet- partij op de Dam op 7 mei 1945, als Duitse soldaten het vuur openen op de feestende menigte vanaf het balkon van De Groote Club op de hoek met de Kalverstraat. Na de bevrijding

'...door zijn toedoen is heel wat in de lucht gevlogen zooals transformatorhuisjes, een acculaadstation van de Duitsers aan den Haarlemmerweg alhier, vele in de stad geparkeerde auto's enz.'

werkt Hein korte tijd bij het Bureau Nationale Veiligheid in Amsterdam. Maar als informatie over SS-verleden doorsijpelt, pakt de Politieke Opsporingsdienst hem in september op. Zo vertoeft verzetsman Hein begin 1946 in Kamp Vught tussen de 'echt foute' NSB'ers en SS'ers – ernstig ziek door tbc en keelkanker. Strijdmakers en familie pleiten bij Justitie voor snelle vrijlating. Juli 1946 adviseert het Tribunaal Amsterdam zijn zaak te staken. De doodzieke Hein kan deze zitting niet eens bijwonen. In augustus beslist het Bijzonder Gerechtshof Amsterdam tot onvoorwaardelijke buitenvervolginstelling. Op 21 februari 1947 overlijdt hij op 29-jarige leeftijd – Hein Feller, een verzetsheld zonder sokkel. Zo onverschillig gaan we soms om met onze echte helden.